

Menneskerettsdomstolens legitimitet

MENNESKERETTER

Anine Kierulf, Ketil Lund og Jon Wessel-Aas

I Klassekampens leder 1. februar fortsetter redaktør Bjørgulv Braanen sine angrep på Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). At domstolen sliter med restanser, skyldes at den «har åpnet for å behandle alle mulige typer saker, også saker som ligger langt unna det man kan definere som sentrale menneskerettighetsspørsmål».

Om Braanen hadde forholdt seg til hva EMD faktisk driver med, ville han sett at mens Norge i 2011 fikk én dom mot seg i EMD, ble Tyrkia, Russland og Ukraina dømt henholdsvis 159, 121 og 105 ganger. Brorparten av disse dommene er for «lemfeldig rettergang» eller andre overgrep selv Braanen synes kvalifiserer som menneskerettsbrudd – som Russlands 53 dommer for brudd på retten til liv. Av vest-europeiske stater er Hellas og Italia på topp, med 69 og 34 dommer mot seg, de fleste for brudd på artiklene fem og seks (rett til frihet, sikkerhet og rettfærdig rettergang), men også artikkel tre (tortur/degraderende behandling).

EMDs restanse av ubehandlede klagesaker fra Europarådets 47 medlemsstater, skyldes først og fremst mengden av saker fra dem som kom til etter jernteppets fall. Braanen kan selvsagt mene at de få dommene mot Norge dreier seg om noe han anser som ikke-sentrale menneskerettsspørsmål. Men disse har altså ingen nevneverdig innvirkning på EMDs saksmengde.

Europarådet har i flere år arbeidet for å finne løsninger på restanseproblemen. Målet er å sette EMD i stand til å håndtere saksmengden, uten å undergrave individklageretten som har gitt EMD en enestående internasjonal posisjon som garantist for grunnleggende demokratiske rettigheter.

Storbritannia har imidlertid foreslått en løsning som også vil begrense EMDs myndighet. Den går ut på at EMD ikke skal kunne avgjøre en klage dersom nasjonale domstoler har behandlet forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), og det ikke er «åpenbart» at EMK er krenket. Statsminister David Cameron har gitt uttrykk for at stater som Storbritannia har så solide menneskerettslige tradisjoner at innblanding fra EMD ikke trengs.

STÅR STERKT: Det er ingen grunn til å tro at Den europeiske menneskerettsdomstolen vil prioritere bruk av egne ressurser slik at den undergraver menneskerettene den er satt til å verne, skriver forfatterne. FOTO: PATRICK HERTZOG, AFP/SCANPIX

Den seneste av de saker Cameron mener illustrerer EMDs utidige innblanding, er en avgjørelse om at det var i strid med EMK å utlevere en person mistenkt for terrorisme til Jordan, der han risikerte tiltale basert på forklaringer fremskaffet under tortur.

Det britiske forslaget fremstår utformet for å gjøre det mulig for Storbritannia å unndra seg viktige deler av EMDs jurisdiksjon. Men får det gjennomslag, vil det svekke den reelle ivaretagelse av menneskerettene – både i «flinke» land, og som felleseuropeisk prosjekt. Det er ingen grunn til å anta at stater med mindre velutviklede demokratiske institusjoner enn de britiske eller norske – men med like sterk nasjonalfølelse – vil ta alvorlig en «europeisk» domstol som kun avsier dommer mot dem. Tar en inn over seg hvilke overgrep som utgjør det

«De som 'tjener' på at domstolens myndighet begrenses er de som står for de mest alvorlige menneskerettsbrudd»

store flertall i EMD, blir det tydelig at de eneste som «tjener» på at domstolens myndighet begrenses – ut over de superdemokratiske styringsteknokrater – er de regimer som står for de fleste, og mest alvorlige menneskerettsbrudd.

Om man i motsetning til Storbritannia ønsker å redde EMD-systemet, foreligger det flere forslag som kan redusere saksmengden i EMD, uten samtidig å undergrave domstolens

stilling som menneskerettsgarantist. Restansene kan avvikes ved en midlertidig ordning der alle klager som er eldre enn en viss dato, avvises. En slik ordning må ha en sikkerhetsventil for å unngå avskjæring av de mest alvorlige sakene, det må kunne gjøres unntak for klager som er åpenbart velbegrunnede. Restansene er allerede sortert i prioritert rekkefølge, slik at det ikke skulle by på uoverstigelige problemer å sile ut denne kategorien.

For fremtiden kunne EMD gis større mulighet til å sile saker som ikke er åpenbart grunnløse, ikke ulikt ordningen som gjelder i vår egen Høyesterett. Det ville innebære at EMD kan velge ut saker som enten reiser prinsipielle spørsmål ut over den konkrete saken, eller saker det av andre grunner er viktig å få prøvd.

Da vil EMD på selvstendig og uavhengig vis, selv kunne prioritere bruk av egne ressurser. Det er ingen grunn til å tro at EMD vil prioritere bruk av egne ressurser slik at den undergraver menneskerettene den er satt til å verne, eller sin egen evne til å behandle de saker som er nødvendige for å sikre dette vernet. Domstolens eksistensberettigelse beror på dens legitimitet i medlemsstatene.

Anine Kierulf,
stipendiat Universitetet i Oslo
anine.kierulf@jus.uio.no

Ketil Lund,
Høyesterettsdommer emeritus
ketil.lund@lundogco.no

Jon Wessel-Aas,
advokat/partner Bing Hodneland
jwa@binghodneland.no

viktige nyheten denne uka er at LO enstemmig går mot vikarbyrådirektivet, uten at det får Ap til å revurdere planen om å overkjøre Sp og SV og innføre direktivet. Det har utløst en hvitvaskingskampanje for et direktiv som truer noe av det beste med typiske norske jobber: At de er faste. Du trenger ikke bekymre deg for hvor mye du får jobbe fra uke til uke, slik mange arbeidere i andre land må.

«Vikarbyrådirektivet er et godt direktiv», fastslo Anette Trettebergstuen. Partifellen Steinar Gullvåg fulgte opp med å si at «Motstanden bygger på en ubegrunnet frykt». Men sjelden har et EØS-direktiv skapt så mye motstand blant fagorganiserte bussjåførere, hjelpepleiere, bygningsarbeidere og

statsansatte. At frykten kalles «ubegrunnet» er typisk for Aps arroganse overfor dem som er uenige med dem.

Støtten til vikarbyrådirektivet tyder på at Ap-toppene ikke kjenner de harde realitetene vikarer jobber under. Et eksempel er fra Losang Bemanning. En venn av meg jobber der, fjernt fra festtalene om et verdig arbeidsliv og den norske modellen. Han står opp klokka fem hver morgen og må møte opp hos vikarbyrået klokka seks for å vente på oppdrag. Får han ingen oppdrag, blir det ingen lønn den dagen.

Da står du med lua i hånda. Dette er uverdige. Derfor ønsker Rødt faste ansettelser. Det gir trygghet og frihet. Med fast jobb kan du få lån i

banken, planlegge ferier og du lever ikke på arbeidsgivers nåde. Det ønsker NHO og Høyre å endre på. De vil ha fleksibilitet ved færre jobber fast og flere må jobbe som vikarer. Derfor er det ikke rart at mange LO-medlemmer reagerer på at Ap nå kaster seg inn i kampen for direktivet på NHO og Høyres side.

På Aps nettsider kan man lese at direktivet skal sikre like vilkår for vikarer som for de ansatte i innleide-bedriften. Det er bare halve sannheten. Direktivet skal også sidestille bruken av innleide med faste ansatte, og anerkjenne vikarbyråer som arbeidsgivere. I dag er det strenge regler for når man kan bruke vikarer og innleide. Med direktivet risikerer vi at restriksjonene fjernes.

Det vil i så fall føre til at langt flere må jobbe for vikarbyråer i stedet for som fast ansatte. Til syvende og sist er det EU-/Efta-domstolen som avgjør saken. Tryggheten i arbeidslivet legges i hendene på EU. Det er både risikabelt og udemokratiske.

Likebehandling av vikarer kan og bør vi innføre uten å vedta direktivet. Ap har kunnet vedta dette inn i norsk lov hvert eneste år siden 2005. Nå er det på tide å handle. Likebehandling vil være et viktig tiltak mot sosial dumping.

Ap har dessverre ikke skjont alvoret. Dette handler ikke bare om et enkelt direktiv. Det handler om at arbeidsfolk kan miste retten til faste ansettelser til fordel for en usikker tilværelse som tilkallingshjelp og ringevikar. I en slik situasjon er det nesten umulig for fagbevegelsen å organisere arbeiderkollektiver som sikrer verdige lønns- og arbeidsvilkår.

Dette går til kjernen av hva fagbevegelsen er bygd på. Frykten blant LO-organiserte er derfor alt annet enn ubegrunnet.

Bjørnar Moxnes,
nestleder i Rødt og Rødts gruppeleder i Oslo
b.moxnes@roedt.no

Bare tulla

BØKER
Kjersti Rorgemoen

Jon Rognlien er i Klassekampen 28. januar kritisk mot to avsluttende merknadar eg hadde i meldinga mi av romanen «Om foreldre og barn» av Emil Hakl. Merknadane dreia seg om omsettinga. Rognlien stiller spørsmål ved ei ublyg utsegn om at boka burde ha vore omsett til nynorsk i staden for bokmål. Eg er redd det heile var eit dumt innfall av språkidealisme og må ta i bruk verdas stusslegaste forsvarsargument: Eg prøvde å vere morosamt.

Det er eit minoritetskulturelt syndrom som er ganske utbreidd blant nynorskfolk; å spøke (eller prøve å spøke), særleg i tider då skriftspråket møter motstand frå uventa hald og blir ekstra hetsa i debattane. Eg slår med dette spøken i hel: Bare tulla. Alle bøker treng ikkje omsetast til nynorsk, bokmål kan vere eit fullstendig brukande alternativ.

Vidare eksemplifiserte eg eit upresist ordval, nemleg at ein meny blir kalla «besudlet». Eg innrømmer at Rognlien har rett når han påpeikar at dei to synonyma eg foreslår («tilskitna» og «velbrukt») ikkje er særleg potente. Eg kan ikkje tsjekkisk og veit ikkje kor målande menyskildringa var originalt. Eg veit bare at «besudlet» gjev konnotasjonar som krenka, profanert, tilsmussa, vanhelga, noko guffent som har skjedd bak ei brakke. Altså med ein meny i dette tilfellet.

Eg har stor respekt for omsettar-gjeringa, dette ofte usynleggjorte tekstlege mellomleddet, og beklagar viss denne eine detaljen kunne bli oppfatta som ei fornerming av arbeidet Kristin Sofie Kilsti har hatt med å omsette «Om foreldre og barn». Som plaster på det eventuelle såret, vil eg gjenta at den kanskje fremste kvaliteten ved boka er ein dunkel og bra humor, noko omsettaren på det mest fintfølande vis har lese og ivaretatt med tastatur.

Kjersti Rorgemoen,
forfattar og kritiker
kjerstirorgemoen@gmail.com